

Norway

Definisjon/forståelse av trivsel i Norge

Trivsel er en positiv fysisk, mental og sosial tilstand. Den fremmes av forhold som omfatter positive personlige relasjoner med voksne og jevnaldrende, et miljø som er tilrettelagt for utfordrende innendørs og utendørs lekeaktiviteter og et inkluderende nærmiljø som lar hvert enkelt barn få oppleve glede og lykke, utfolde sitt potensial og uttrykke sitt syn på de pågående aktivitetene.

(Röthle & Mørkeseth, UiS)

Denne definisjonen er basert på analyser av sitater fra rammeplanen og fra den norske barnehagetradisjonen.

Teoretisk bakgrunn for barns trivsel

Det finnes ingen offisiell definisjon av trivsel i lover eller politiske dokumenter, og svært få bøker og artikler er kodet med trivsel som stikkord. Det betyr imidlertid ikke at barns trivsel ikke er viktig. Begrepet trivsel er hyppig brukt i dagligtalen, og forekommer også i den nasjonale læreplanen. Vi skal presentere sitater som handler om *trivsel*, fra barnehageloven (lovgivning) og den nasjonale rammeplanen (læreplanen), og tolke og analysere disse tekstene for å avdekke hvordan barns trivsel blir oppfattet i Norge.

Barnehageloven

Barnehageloven (2010) nevner trivsel i formålsparagrafen for barnehagene:

§1 Formål (...) *Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til **trivsel og glede** i lek og læring, og være et utfordrende sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.*

Tolkning:

Termen «trivsel» er her koblet sammen med «glede» og beskriver positive følelser. Det norske ordet «trivsel» er utledet fra samme rot som det engelske verbet «thrive». Termen «trivsel» betyr noe i retning av: se bra ut, føle seg bra, blomstre, vokse jevnt og utvikle seg harmonisk. Det dreier seg ikke om å være i godt humør et kort øyeblikk, men handler mer om en positiv sinnstilstand og følelser generelt eller i en bestemt situasjon. I formålsparagrafen er trivsel koblet sammen med «glede» og «læring». Trivsel og glede er ment å skulle være resultater av lek og læring.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

Temaet trivsel er forklart nærmere i fem avsnitt av nasjonal *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2011). I det følgende skal vi vise under hvilke overskrifter trivsel er nevnt, og deretter tolke sitatene fra den nasjonale læreplanen.

Samarbeid med barnas hjem (...) *To begrep I loven forståelse og samarbeid, dekker ulike sider ved kontakten mellom barnehagen og foreldrene. Med forståelse menes gjensidig respekt og anerkjennelse for hverandres ansvar og oppgaver I forhold til barnet. Med samarbeid menes regelmessig kontakt der informasjon og begrunnelser utveksles. Spørsmål knyttet til barnets **trivsel og utvikling** og barnehagens pedagogiske virksomhet skal drøftes. Samarbeidet skal gi mulighet til å bygge en nødvendig, gjensidig forståelse for de dilemmaer som kan oppstå når hensynet til et enkelt barn må ses I forhold til barnegruppen. Personalet må arbeide for å finne en balanse mellom respekt for foreldrenes prioriteringer og å ivareta barns rettigheter og grunnleggende fellesverdier som barnehagen er forpliktet på.*

*Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for **barns trivsel og utvikling** (Rammeplanen, 2011 s 19-21).*

Tolkning:

Dette avsnittet handler om samarbeid med foreldrene, noe som understreker det felles ansvaret for barnas generelle utvikling og trivsel. Sammenkoblingen av utvikling og trivsel betyr at trivsel anses som en forutsetning for barnas utvikling, samtidig som at det å utvikle seg bidrar til barnets trivsel. De voksne har som sin fremste oppgave å fostre barnas trivsel og generelle utvikling.

Fysisk miljø som fremmer alle barns utvikling. *Barnehagen skal ha arealer og utstyr nok til lek og varierte aktiviteter som fremmer bevegelsesglede, gir allsidig bevegelseserfaring, sanseerfaring og mulighet for læring og mestring. Veksling mellom lek, læring, konsentrasjon og utfoldelse er grunnleggende for fysisk og psykisk velvære. Utforming av det fysiske miljøet ute og inne gir viktige rammebetingelser for **barns trivsel**, opplevelser og læring. Barnehagen må se de fysiske rammene for barns læringsmiljø som en helhet. Naturområder og nærmiljø gir også mulighet for opplevelser og utfordringer (Rammeplanen, 2011, s 22).*

Tolkning:

I dette avsnittet fremstilles trivsel som summen av to aspekter; et fysisk og et psykologisk. Den fysiske trivselen må ivaretas ved å skape et variert fysisk miljø for å legge til rette for et bredt spekter av motoriske og sensoriske opplevelser (innendørs og utendørs). Den psykologiske trivselen dreier seg om å håndtere barnas sosiale og emosjonelle tilstand og er knyttet til barnas møter med jevnaldrende og voksne i gruppen.

Inkluderende fellesskap med plass til det enkelte barn. *Barnehagens innhold skal utformes slik at det kan oppleves meningsfullt for det enkelte barn og gruppen. Barnehagens omsorgs- og læringsmiljø skal **fremme barns trivsel**, livsglede, mestring og følelse av egenverd. Barnehagen må gi*

det enkelte barnet støtte og utfordringer ut fra egne forutsetninger og bidra til et meningsfullt liv i fellesskap med andre barn og voksne (Rammeplanen, 2011 s 23).

Tolkning:

I dette avsnittet er den individuelle trivselen nært knyttet til barnehagens sosiale miljø. Barnas trivsel stimuleres gjennom å fremme positive følelser som lykke, mestring og følelse av egenverd. Hovedoppgaven er barnas psykologiske vekst, som kan støttes ved å skape et omsorgsfullt, utfordrende og inkluderende fellesskap av voksne og jevnaldrende. Dette betyr at den enkeltes trivsel avhenger av gruppens trivsel.

Lek. *Leken skal ha en framtrædende plass i barns liv i barnehagen. Leken har egenverdi og er en viktig side ved barnekulturen. Leken er et allment menneskelig fenomen der barn har høy kompetanse og engasjement. Den er en grunnleggende livs- og læringsform som barn kan uttrykke seg igjennom.*

*Leken har mange uttrykksformer og kan føre til forståelse og vennskap på tvers av alder og språklig kulturell ulikhet. I et felles lekefellesskap legges grunnlag for barns vennskap med hverandre. **Å få delta i lek og få venner er grunnlaget for barns trivsel og meningskaping i barnehagen. I samhandling med hverandre legges grunnlaget for læring og sosial kompetanse. På den andre siden kan makt og utestenging i leken hindre vennskap og gode relasjoner (Rammeplanen, 2011 s 32).***

Tolkning:

Leken betraktes som et universelt menneskelig fenomen, som barns grunnleggende livsstil og som middel til å lære og uttrykke seg. Mellommenneskelige relasjoner i lek og utviklingen av vennskap anses som grunnleggende for barnas trivsel.

Vurdering av barnehagens arbeid. *Kvaliteten i det daglige samspillet mellom mennesker i barnehagen er en av de viktigste forutsetningene for barns utvikling og læring. **Barnegruppens og det enkelte barns trivsel og utvikling** skal derfor observeres og vurderes fortløpende. Oppmerksomheten må både rettes mot samspillet barna imellom, mellom barn og personale og mellom barnehagens ansatte. Barnehagens arbeid skal vurderes, det vil si beskrives, analyseres og fortolkes i forhold til kriterier gitt i barnehageloven, rammeplanen og eventuelle lokale retningslinjer og planer (Rammeplanen, 2011 s 56).*

Tolkning:

Læreplanen sier at den løpende vurderingen skal fokusere både på gruppens trivsel og på trivselen til det enkelte barn. Kvaliteten på det daglige samspillet fremheves som en nøkkelfaktor i barnas utvikling, læring og trivsel. Like fullt finnes det ingen bestemte observasjonsverktøy som kan måle trivsel.

Barns medvirkning. *FNs Barnekonvensjon vektlegger at barn har rett til å si sin mening i alt som vedrører det, og barns meninger skal tillegges vekt. (...) Både kroppslig og språklig gir barn uttrykk for hvordan de har det. De yngste barn formidler sine synspunkter ved kroppsholdninger, mimikk og andre følelsesmessige uttrykk. Barns følelsesmessige uttrykk skal bli tatt på alvor. Barn må støttes til å*

undre seg og stille spørsmål. De må oppmuntres aktivt til å gi uttrykk for sine tanker og meninger og møte anerkjennelse for sine uttrykk. Der hvor barns selvfølelse krenkes, ligger kimen til hensynsløshet, mobbing og manglende empati.

Barnehagen må ta utgangspunkt i barns egne uttrykksmåter. Personalet må lytte og prøve å tolke deres kroppsspråk og være observante i forhold til deres handlinger, estetiske uttrykk og etter hvert også deres verbale språk. Barnehagen må gi rom for ulike barns ulike perspektiv og vise respekt for deres intensjoner og opplevelsesverden (Rammeplanen, 2011 s 17-18).

Tolkning:

Læreplanen er opptatt av barnas rett til å uttrykke sine synspunkter og understreker de voksnes oppgave med å ta hensyn til alle former for uttrykk. Spesielt fremheves den ikke-verbale kommunikasjonen gjennom kroppsspråk som et viktig uttrykk for barnets emosjonelle tilstand. Et lydhørt og observant personale ser ut til å være en forutsetning for å kunne respektere barnas ulike intensjoner og opplevelsesverden.

Sammenheng

Basert på analysene av sitater fra rammeplanen og av den norske barnhagetradisjonen kan vi formulere mer eksplisitt hva som ligger i begrepet «barns trivsel i barnehagen»:

Trivsel er en positiv fysisk, mental og sosial tilstand. Den fremmes av forhold som omfatter positive personlige relasjoner med voksne og jevnaldrende, et miljø som er tilrettelagt for utfordrende innendørs og utendørs lekeaktiviteter og et inkluderende nærmiljø som lar hvert enkelt barn få oppleve glede og lykke, utfolde sitt potensial og uttrykke sitt syn på de pågående aktivitetene.

Henvisninger:

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, Kunnskapsdepartementet 2011

http://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/rammeplan/rammeplan_bokmal_2011nett.pdf

(Lastet ned 27. 1. 2016.

Litteraturgjennomgang

Læreplandokument

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, Kunnskapsdepartementet 2011

http://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/rammeplan/rammeplan_bokmal_2011nett.pdf

(Lastet ned 27. 1. 2016.

Den første rammeplanen for barnehager kom i 1995 og var tuftet på norsk barnehagetradisjon, med vekt på barnehagens sosiale og emosjonelle funksjon. Den neste planen trådte i kraft i 2006. Denne planen gjenspeiler det faktum at barnehagen har inntatt en ny rolle i utdanningssystemet. Den bygger på de internasjonale konvensjonene som Norge har signert, blant andre ILOs konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk samt FNs konvensjon om barnets rettigheter. Barnets ytringsfrihet understrekes sterkt, og det samme gjelder dokumentasjon som et grunnlag for refleksjoner og læring. Barnehagen ses i større grad som en pedagogisk institusjon. Planen identifiserer sju læringsområder som står sentralt for erfaring, utforskning og læring. Disse områdene er omtrent de samme som fagområdene barna i neste omgang møter i skolen. Læringsområdene er:

Kommunikasjon, språk og tekst

Kropp, bevegelse og helse

Kunst, kultur og kreativitet

Natur, miljø og teknikk

Etikk, religion og filosofi

Nærmiljø og samfunn

Antall, rom og form

Planen har også et kapittel om samarbeid med andre tjenester og institusjoner i kommunen, som barneverntjenesten, helsestasjonen, grunnskolen og den pedagogisk-psykologiske tjenesten.

Forskning om barns trivsel

Åse Bratterud, Ellen Beate H. Sandseter & Monica Seland (2012)

Barns trivsel og medvirkning i barnehagen. NTNU Samfunnsforskning AS.

<http://www.ntnu.no/documents/10293/e209a87f-58a4-4fb5-8be6-9b3d5f458462>

Funnene i dette forskningsprosjektet er basert på informasjon fra 562 personer (barn, foreldre og ansatte i norske barnehager) og viser blant annet:

«I denne undersøkelsen har vi sett at de fleste barn trives godt, har mange venner og synes barnehagen er et fint sted å være for barn. Men det er også en betydelig andel som bare synes det er «sånn passe» å være i barnehagen, og rundt 10 % som ikke trives godt i barnehagen. Det er også mange barn som opplever at de selv eller andre blir plaget av andre barn i barnehagen. Foreldre og ansatte vurderer barns trivsel som svært høy og har en mer positiv vurdering av barns trivsel i barnehagen enn barna selv har. (...)

Det er ulike forhold som ser ut til å bidra til at barna trives dårligere i barnehagen. Dette er hvis voksne ikke støtter og videreutvikler samspill mellom barn eller mellom seg selv og barnet, at voksne kjefter, at de ikke føler seg sett av de voksne, at de selv eller andre barn ofte blir plaget eller at de må delta i aktiviteter som de ikke ønsker å delta i.» (ibid s 3-4).

Bok

Drugli, May Britt (2010): *Liten i barnehagen. Forskning, teori og praksis*, (in English: *The youngest children in kindergarten. Research, theory and practice*). Oslo: Cappelen Damm AS.

Boken tar utgangspunkt i transaksjonsmodellen (Sameroff 1975, 2000). Barnets utvikling forstås som transaksjonelle prosesser mellom barnet og omgivelsene. For barn i barnehage betyr dette prosesser mellom barnet, foreldrene og de barnehageansatte.

Tilknytningen mellom barnet og de voksne, både foreldrene og personalet i barnehagen, blir diskutert. Det blir også den voksnes selvinnsikt og refleksjon over egen kapasitet til å bygge en trygg base for barnet. Gjennom presentasjon av forskning gir forfatteren leseren en bred presentasjon av barnehagens innflytelse på barnets utvikling; emosjonell, fysisk utvikling, kognitiv utvikling og språkutvikling, sosialt funksjonsnivå og atferdsvansker. Barn i faresonen er også et tema.

Boken vektlegger ansvaret den barnehageansatte har for å etablere og opprettholde en høy kvalitet på relasjonene med både barnet og foreldrene, og innenfor teamet av ansatte. Den viser, via forskning, hvordan problemer med én av relasjonene vil føre til problemer med andre relasjoner.

Den diskuterer praktiske eksempler på hvordan barnehager kan bygge opp gode miljøer; hvordan barnet kan få en god overgangsperiode mellom hjem og barnehage, og viktigheten av møtene som finner sted om morgenen og om ettermiddagen, de barnehageansattes forståelse av småbarn generelt og det enkelte barnet og dets foreldre spesielt. Vi mener at boken er viktig fordi den presenterer forskning, gir praktiske eksempler og sterkt påpeker de ansattes rolle i barnehagen.

Artikkel

Gerd Abrahamsen, førsteamanuensis emerita, Universitetet i Stavanger, Norge

Holde barnet i tankene¹

- Den emosjonelle kvaliteten på samspillet mellom små barn og deres omsorgsgivere og hvordan den påvirker læringskapasiteten

En teoretisk begrunnelse for viktigheten av småbarns sosiale og emosjonelle trivsel og hvordan denne kan fremmes, beskrives i denne artikkelen, skrevet for TODDLER-prosjektet.

Artikkelen belyser viktigheten av sosial og emosjonell trivsel og støttende relasjoner mellom barn og voksne, og hvordan dette påvirker barnets kapasitet for læring. Forfatteren

¹ Ideen om å «holde» barnet både fysisk og psykisk ble lansert av objektsrelasjonsteoretikeren D.W. Winnicott (se Winnicott 1985).

presenterer en teoretisk begrunnelse for småbarnets behov for en «trygg base», «speiling av følelser», «levende selskap» og «overgangsobjekter» i barnehagen. Med utgangspunkt i eksempler på samspillepisoder i småbarnsgrupper diskuterer forfatteren mulige utfordringer i det pedagogiske arbeidet. Forfatteren er ekspert på småbarnspedagogikk ved UiS og utgir vitenskapelige artikler og bøker om det pedagogiske arbeidet med barn under tre år.

Definisjon/forståelse av trivsel i Norge

Trivsel er en positiv fysisk, mental og sosial tilstand. Den fremmes av forhold som omfatter positive personlige relasjoner med voksne og jevnaldrende, et miljø som er tilrettelagt for utfordrende innendørs og utendørs lekeaktiviteter og et inkluderende nærmiljø som lar hvert enkelt barn få oppleve glede og lykke, utfolde sitt potensial og uttrykke sitt syn på de pågående aktivitetene.